

Bruxelles, den 20.7.2021
SWD(2021) 717 final

ARBEJDSDOKUMENT FRA KOMMISSIONENS TJENESTEGRENE

Rapport om retsstatssituationen 2021

Landekapitel om Litauen

Ledsagedokument til

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET,
DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

Retsstatssituationen i Den Europæiske Union

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 704 final} - {SWD(2021) 705 final} -
{SWD(2021) 706 final} - {SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 708 final} -
{SWD(2021) 709 final} - {SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 711 final} -
{SWD(2021) 712 final} - {SWD(2021) 713 final} - {SWD(2021) 714 final} -
{SWD(2021) 715 final} - {SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 718 final} -
{SWD(2021) 719 final} - {SWD(2021) 720 final} - {SWD(2021) 721 final} -
{SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} - {SWD(2021) 724 final} -
{SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final} - {SWD(2021) 727 final}

DA

DA

SAMMENDRAG

Det litauiske retssystem fremviser fortsat gode resultater med hensyn til effektivitet, og der gennemføres yderligere foranstaltninger med henblik på at forbedre det. Digitale værktøjer anvendes i vid udstrækning i retssystemet, hvilket har bidraget til at sikre, at domstolene fortsat kan fungere under covid-19-pandemien. Udnævnelser til høje dommerembeder er stadig forsinket. Selv om udnævnelserne til forfatningsdomstolen er genoptaget, har højesteretspræsidenten fortsat fungeret midlertidigt siden september 2019. Den nationale domstolsforvaltning og domstolsrådet er i færd med at udvikle initiativer til styrkelse af kulturen for korruptionsbekæmpelse i retsvæsenet. Man er i færd med at drøfte ændringer af retshjælpsordningen som reaktion på advokaternes mangeårige bekymringer.

Den 4. november 2020 blev den nye handlingsplan for korruptionsbekæmpelse 2020-2022 vedtaget med henblik på at forbedre gennemførelsen af det nationale korruptionsbekæmpelsesprogram. Offentliggørelse af aktiver reguleres nu mere effektivt, og ajourførte regler om lobbyvirksomhed, der har til formål at sikre større gennemsigtighed og offentlig omtale af møder mellem folkevalgte og lobbyister, trådte i kraft i januar 2021. Gennemførelsen af den reviderede retlige ramme for svingdørs- og karenperioder er påbegyndt efter godkendelsen af dem i juli 2020. Der findes bestemmelser om beskyttelse af whistleblowere, og anklagemyndigheden øger bevidstheden herom for at fremme brugen af indberetningskanaler. Adskillige korruptionssager på højt plan blev efterforsket eller indbragt for retten. De retlige rammer for offentlige indkøb er blevet forbedret for at forebygge svig og korruptionsrisici i forbindelse med covid-19-pandemien. Desuden udarbejdede den særlige undersøgelsestjeneste en række anbefalinger og vejledninger med henblik på at forbedre gennemsigtigheden og mindske risikoen for korruption i forbindelse med gennemførelsen af planen for økonomisk nødhjælp i forbindelse med covid-19.

Den retlige ramme for mediepluralisme i Litauen garanterer den grundlæggende ret til ytringsfrihed og retten til information. Selv om mediemyndighederne fortsat betragtes som uafhængige og effektive, har der fundet en debat sted om effektiviteten og upartiskheden af selvregulerende medieorganer. For at styrke gennemsigtigheden vedrørende medieejerskab er kulturministeriet ved at indføre et offentligt tilgængeligt informationssystem for producenter og formidlere af offentlig information. Det faglige miljø for journalister er i gradvis bedring i Litauen, navnlig for så vidt angår adgangen til oplysninger i de vigtigste offentlige registre. Det ser dog ud til, at myndighederne undertiden påberåber sig databeskyttelse for uretmæssigt at begrænse adgangen til oplysninger. De litauiske myndigheder har truffet adskillige foranstaltninger for at afbøde covid-19-pandemiens indvirkning på medieforetagender.

Et projekt, der har til formål at forbedre kvaliteten af lovgivningen, er under udarbejdelse, og det vil omfatte en revision af den eksisterende lovgivning med henblik på at fjerne forældet eller uforholdsmæssig regulering. Litauen har vedtaget hasteforanstaltninger i forbindelse med covid-19-pandemien, som stadig gælder. Selv om litauiske NGO'ers aktiviteter blev påvirket af covid-19-relaterede restriktioner, har myndighederne ydet specifik økonomisk støtte til NGO'er. Civilsamfundet er stadig frit og åbent, og der er oprettet en ny NGO-fond, der skal yde bæredygtig institutionel støtte til NGO'er. De litauiske myndigheder er i færd med at udvikle initiativer til forbedring af jurauddannelsen, og der er planer om at integrere uddannelse i jura og korruptionsbekæmpelse i almene uddannelsesprogrammer.

I. RETSSYSTEM

Retssystemet består af de almindelige domstole (den øverste domstol, appeldomstolen, regionale domstole og distriktsdomstole) og domstolene med særlige kompetencer (den øverste forvaltningsdomstol og to regionale domstole i forvaltningsretlige sager). Distriktsdomstolens dommere udnævnes af Litauens præsident efter indstilling fra en udvælgelseskomité, mens den øverste domstols dommerne udnævnes af parlamentet (Seimas) på grundlag af præsidentens nominering efter indstilling fra domstolsrådet. Domstolsrådet, der udelukkende består af dommere udpeget af deres kolleger, er det udøvende organ for retsligt selvstyre og sikrer domstolens og dommernes uafhængighed¹. Den nationale domstolsforvaltning, der er uafhængig af den udøvende magt, har kompetence til at yde materiel og teknisk bistand til domstolene, sikre, at retssystemet fungerer effektivt, og uddanne dommere. Forfatningsdomstolen træffer afgørelse om, hvorvidt lovgivningen samt præsidentens og regeringens retsakter er i overensstemmelse med forfatningen². Anklagerne er uafhængige. Rigsadvokaten udnævnes og afskediges af Litauens præsident med parlamentets samtykke³. Lavere rangerende anklagere udnævnes af rigsadvokaten efter indstilling fra en udvælgelseskomité⁴. Litauen deltager i Den Europæiske Anklagemyndighed. Advokatsamfundet er en uafhængig del af retssystemet, der finansieres af bidrag fra advokater og andre kilder.

Uafhængighed

Retsvæsenets uafhængighed opfattes som middel til høj blandt borgerne og virksomhederne. I 2021 er opfattelsen af retsvæsenets uafhængighed blandt den brede offentlighed blevet yderligere forbedret for tredje år i træk og er fortsat middel (55 % vurderede deres opfattelse som "ret god" eller "meget god", en stigning på 3 procentpoint i forhold til 2020)⁵. Blandt virksomhederne er opfattelsen af retsvæsenets uafhængighed generelt høj, selv om den faldt i 2021, hvilket modvirker den støtte stigning, der blev registreret i de foregående år (60 % opfatter den som "ret god" eller "meget god", hvilket er et fald på 6 procentpoint i forhold til 2020)⁶.

Domstolsrådets beføjelser er blevet styrket, og dets sammensætning er blevet ændret. Siden november 2020 har domstolsrådet haft 17 medlemmer (tidligere 23 medlemmer)⁷. Ændringer af domstolsloven betød også, at dommere kan vælges til domstolsrådet for højst to på hinanden følgende perioder⁸. Domstolsrådet består fortsat udelukkende af dommere, der udnævnes af deres kolleger, hvilket er i overensstemmelse med Europarådets anbefalinger⁹.

¹ Lov om domstole, artikel 119.

² Forfatningsdomstolen består af ni dommere, der udnævnes af parlamentet blandt kandidater, der foreslås af Litauens præsident, formanden for parlamentet og formanden for den øverste domstol.

³ Vicerigsadvokaten udnævnes og afskediges af Litauens præsident på forslag fra rigsadvokaten.

⁴ Lov om ændring af loven om anklagemyndigheden, nr. I-599 af 13. oktober 1994, artikel 22 og 26.

⁵ Figur 47, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2021. Opfattelsen af retsvæsenets uafhængighed er kategoriseret som følger: meget lav (mindre end 30 % af respondenterne oplever retsvæsenets uafhængighed som temmelig god og meget god) lav (mellem 30-39 %), middel (40-59 %), høj (60-75 %), meget høj (over 75 %).

⁶ Figur 49, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2021.

⁷ Antallet af dommere, der blev valgt af generalforsamlingen for dommere, blev også revideret. Anciennitetskravene for en kandidat til domstolsrådet blev lempet, og der kræves nu en embedsperiode på 3 år for at blive medlem af domstolsrådet (tidligere 5 år).

⁸ Lov om domstole, artikel 119.

⁹ Anbefaling CM/Rec (2010) 12 fra Europarådets Ministerkomité, punkt 26-27.

Embedsperioden for de dommere, der ikke længere skal være medlemmer, er ikke blevet bragt til ophør før tid, da de nye regler trådte i kraft efter udløbet af deres normale embedsperiode. Som anført i rapporten om retsstatssituationen fra 2020¹⁰ har domstolsrådet nu kompetence til at udvælge dommermedlemmerne af udvælgelseskomitéen for ansøgere til dommerembeder, som indtil 2020 var præsidentens enekompetence¹¹. For første gang udnævnte domstolsrådet tre dommere til medlemmer af denne komité. Domstolsrådet er også blevet en af deltagerne i det uafhængige statslige strategiske forvaltningssystem, der er oprettet ved Republikken Litauens lov om strategisk forvaltning, som trådte i kraft den 1. januar 2021¹². I den forbindelse deltager domstolsrådet aktivt i udarbejdelsen af det nationale fremskridtsprogram for 2021-2030.

Efter en standstill-periode er der blevet udnævnt tre nye dommere til forfatningsdomstolen. Efter at embedsperioden for tre dommere ved forfatningsdomstolen, herunder præsidenten, udløb i marts 2020¹³, forkastede parlamentet¹⁴ de tre foreslåede kandidater til de ledige embeder¹⁵, hvilket førte til en betydelig periode, hvor de tre dommere forblev midlertidigt i embedet. Efter at politiske partier havde rejst tvivl om lovligheden af de tre dommers fortsatte funktion, præciserede forfatningsdomstolen, at løsningen var i overensstemmelse med bestemmelserne i loven om forfatningsdomstolen, og understregede, at forfatningsdomstolen skal fungere uden afbrydelse¹⁶. Hvis der ikke udnævnes en ny dommer, fungerer den dommer, hvis embedsperiode er udløbet, i henhold til loven¹⁷, indtil den nye dommer er udnævnt. Denne juridiske løsning synes at være i overensstemmelse med Venedigkommissionens anbefalinger¹⁸. Parlamentet¹⁹ genoptog proceduren for fornyelse af forfatningsdomstolen i januar 2021. Dette har gjort det muligt at udnævne de tre dommere²⁰. Den 17. juni 2021 udnævnte parlamentet en ny præsident for forfatningsdomstolen.

Præsidenten for højesteret fungerer fortsat midlertidigt. Udnævnelsesproceduren for en ny præsident for højesteret har været i gang siden september 2019. Efter forfatningsdomstolens afgørelse om, at afskedigelsen af formanden for højesterets civile afdeling var forfatningsstridig²¹, blev dommeren genindsat i sine respektive funktioner som dommer ved højesteret, herunder som formand for den civile afdeling og fungerende præsident for domstolen²². Selv om dette sikrer, at højesteret fungerer, er det vigtigt at komme videre med udnævnelsesproceduren²³. Der forventes imidlertid yderligere forsinkelser, da proceduren for udnævnelse af højesteretspræsidenten i henhold til loven om

¹⁰ Rapport om retsstatsprincippet fra 2020, landekapitel om retsstatssituationen i Litauen, s. 4.

¹¹ Loven om domstole, artikel 55, stk. 1. Den nye bestemmelse trådte i kraft den 1. januar 2020.

¹² Se også 2020-rapporten om retsstatssituationen, landekapitel om retsstatssituationen i Litauen, s. 4.

¹³ Der er i alt ni dommere ved forfatningsdomstolen, og de udnævnes for en enkelt niårig embedsperiode. I henhold til den litauiske forfatning erstattes en tredjedel af forfatningsdomstolens dommere hvert tredje år.

¹⁴ Valgperiode 2016-2020.

¹⁵ Forfatningsdomstolens dommere udnævnes og afskediges af parlamentet.

¹⁶ Erklæring fra forfatningsdomstolen af 16. juni 2020.

¹⁷ Lov om forfatningsdomstolen, artikel 4.

¹⁸ Venedigkommissionens udtalelse (CDL-AD(2014)033), punkt 20.

¹⁹ Valgperiode 2020-2024.

²⁰ Selv om det som understreget af Venedigkommissionen er vigtigt at indføre mekanismer til bekæmpelse af dødvande såsom fortsat varetagelse af funktioner indtil videre for at sikre, at de statslige institutioner fungerer, bør disse mekanismer ikke fjerne incitamentet til at nå frem til en aftale (Venedigkommissionens udtalelse (CDL-AD(2013)028), punkt 5-8).

²¹ Rapport om retsstatsprincippet fra 2020, landekapitel om retsstatssituationen i Litauen, s. 4.

²² Forfatningsdomstolens dom af 2. september 2020, afgørelse nr. KT153-N13/2020.

²³ Jf. fodnote 20.

domstole først kan finde sted, når den fulde sammensætning af højesteret er på plads²⁴, og et dommerembede ved højesteret fortsat er ledigt på grund af forsinkelser i udvælgelsesproceduren.

Den nationale domstolsforvaltning og domstolsrådet tager initiativer til at styrke miljøet for korruptionsbekæmpelse inden for retsvæsenet. Styrkelse af kulturen for korruptionsbekæmpelse i retssystemet er en af de fem prioriteter, der indgår i programmet for den nationale domstolsforvaltning for perioden 2020-2022. I den forbindelse afholder den nationale domstolsforvaltning i samarbejde med domstolsrådet seminarer om faglig etik og udformer foranstaltninger til at styrke kontrollen med erklæringer om private interesser. Domstolsrådet har også nedsat en interinstitutionel arbejdsgruppe, der omfatter en repræsentant for den særlige efterforskningstjeneste, for at styrke miljøet for korruptionsbekæmpelse i retsvæsenet²⁵. Disse bestræbelser imødegår de bekymringer vedrørende den negative indvirkning på retssystemets image, der er opstået som følge af mistanken om, at medlemmer af retsvæsenet har været involveret i korruptionssager i forbindelse med verserende straffesager siden 2019²⁶. Disse mistanker har allerede ført til afskedigelse af fem dommere og til suspension af tre dommere.

Advokatsamfundet har udtrykt bekymring over overholdelsen af tavshedspligten. I henhold til bestemmelserne i loven om kriminalefterretninger kan de retshåndhævende myndigheder udføre diskrete handlinger med henblik på indsamling af oplysninger, som ifølge advokatsamfundet kan være ensbetydende med kontrol af kommunikationen mellem advokater og deres klienter²⁷, også selv om der ikke foreligger strafferetlige anklager²⁸. Advokatsamfundet havde anmodet de statslige myndigheder om oplysninger om eksistensen af kriminalefterretningsforanstaltninger uden for strafferetlige efterforskninger mod advokater, hvilket blev afvist²⁹. Afslaget blev indbragt for de nationale domstole. Advokatsamfundets klage blev forkastet ved endelig afgørelse. Advokatsamfundet har anlagt sag ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol³⁰. Den 9. december 2020 meddelte Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol den litauiske regering, at sagen kunne antages til realitetsbehandling. Advokatsamfundet anfægtede også retsforskrifterne om strafferetlige efterforskningsaktiviteter ved den regionale forvaltningsdomstol i Vilnius. Efter dennes afgørelse iværksatte advokatsamfundet appel ved Litauens øverste forvaltningsdomstol. Retssagen verserer for Litauens øverste forvaltningsdomstol.

²⁴ Præsidenten for højesteret udnævnes af parlamentet efter indstilling fra republikkens præsident blandt de dommere, der udnævnes til domstolen.

²⁵ Bidrag fra Det Europæiske Netværk af Domstolsadministrationer (ENCJ) til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 25.

²⁶ Rapport om retsstatsprincippet fra 2020, landekapitel om retsstatssituationen i Litauen, s. 3.

²⁷ I henhold til litauisk ret nyder advokater godt af privilegier, der beskytter tavshedspligten. Disse omfatter bl.a. forbud mod at undersøge, inspicere eller fjerne advokatens dokumenter eller sagsakter vedrørende erhvervmæssige aktiviteter og kontrollere oplysninger, der overføres via telekommunikationsnetværk og anden kommunikation, medmindre advokaten er mistænkt eller tiltalt for en strafbar handling.

²⁸ Bidrag fra Rådet for Advokatsamfund i Den Europæiske Union (CCBE) til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 3.

²⁹ Den oprindelige anmodning blev indgivet i april 2019.

³⁰ Sag nr. 64301/19, Lietuvos Advokatura m.fl. mod Litauen.

Kvalitet

Udvælgelsesprocedurerne til retsvæsenet er blevet genoptaget efter mindre forsinkelser som følge af covid-19-pandemien. På grund af covid-19-pandemien og iboende begrænsninger som følge af den indførte karantæneordning var antallet af udvælgelsesprocedurer til retsvæsenet lavere end i 2019³¹. Udvælgelsespanelets møder er genoptaget i henhold til den sædvanlige tidsplan efter tilpasningen af procedurereglerne til brugen af videokonferenceudstyr. Ifølge den nationale domstolsforvaltning er der planlagt et større antal udvælgelsesprocedurer i 2021 for at kompensere for det fald, der blev registreret i 2020, og sikre besættelsen af ledige stillinger³².

Domstolsrådet har indledt drøftelser om finansieringsmodellen for retsvæsenet. I forbindelse med forhandlingerne om statsbudgettet har domstolsrådet udtrykt betænkeligheder med hensyn til tildelingen af midler til retsvæsenet og kriterierne herfor. Domstolsrådet har iværksat en undersøgelse af national og international praksis med henblik på at fastlægge objektive og gennemsigtige kriterier for tildelingen af midler.

Ændringer af retshjælpsordningen er under drøftelse. Programmet for Republikken Litauens 18. regering omfatter et projekt, der har til formål at reducere arbejdsbyrden for advokater, der yder retshjælp, og løse problemet med utilstrækkeligt vederlag for retshjælpstjenester, herunder ydelse af et forholdsmæssigt vederlag afhængigt af kompleksiteten af de leverede juridiske tjenesteydelser, og gennemsigtighed i betalingsproceduren³³. Disse ændringer vil imødekomme de betænkeligheder, som advokatsamfundet længe har givet udtryk for³⁴, og er i overensstemmelse med anbefalingerne fra Rådet for Advokatsamfund i Den Europæiske Union (CCBE) og Europarådets retningslinjer³⁵. Projektet, der forventes gennemført i den nuværende valgperiode 2020-2024, befinder sig imidlertid på et meget tidligt stadie, og forud for gennemførelsen vil der blive foretaget en feasibilityundersøgelse.

Der gøres i høj grad brug af digitale værktøjer i retssystemet. Litauens procedureregler tillader anvendelse af digital teknologi ved domstole i civile, handelsretlige og forvaltningsretlige sager samt i straffesager i en lang række situationer, både med hensyn til deltagelse af parter, der anvender kommunikationsteknologi, og antageligheden af bevismateriale³⁶. De litauiske domstole ser også ud til at være godt udstyret med elektroniske kommunikationsværktøjer³⁷. Digitale løsninger til at indlede og følge retssager er stort set på plads i civile, handelsretlige og forvaltningsretlige sager³⁸, men anvendes i mindre grad i straffesager³⁹. Den udbredte brug af digitale værktøjer har bidraget til at sikre, at domstolene fortsat fungerer under covid-19-pandemien. På trods af forbedringen af det tilgængelige videokonferenceudstyr fremhæver interessenterne behovet for en betydelig opgradering af

³¹ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 1.

³² Oplysninger modtaget i forbindelse med landebesøget i Litauen.

³³ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 6.

³⁴ Oplysninger modtaget i forbindelse med landebesøget i Litauen.

³⁵ CCBE (2018), Recommendations on Legal Aid, punkt III.1: Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the efficiency and the effectiveness of legal aid schemes in the areas of civil and administrative law, punkt 22 og 23.

³⁶ Figur 39, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2021.

³⁷ Figur 41, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2021.

³⁸ Figur 43, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2021.

³⁹ Figur 44, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2021.

domstolssystemets computerudstyr og andre ressourcer, der er relevante for digitaliseringen af retsvæsenet⁴⁰. Der er også planer om yderligere foranstaltninger til modernisering af domstolenes arbejde, navnlig for at sikre brugen af kommunikationsteknologier til gennemførelse af fjernafhøringer i alle procedurer og styrke offentlighedens adgang til retspraksis⁴¹.

Effektivitet

Retssystemet fremviser gode resultater med hensyn til effektivitet⁴². Litauen fastholder sin korte behandlingstid i civil- og handelsretlige sager i første og anden instans, samtidig med at der registreres en stigning i tredje instans⁴³. Den tid, det tager at gennemføre forvaltningsretlige sager, er også faldet, både i første og anden instans⁴⁴. Tendensen til at reducere de allerede forholdsvis begrænsede sagspukler er fortsat i alle de undersøgte kategorier af sager⁴⁵.

Gennemførelsen af projektet om forøgelse af effektiviteten af retsvæsenets aktiviteter er i gang. Projektet har til formål at øge effektiviteten af domstolenes aktiviteter gennem udvikling af avancerede forvaltningsmodeller for domstolenes ressourcer samt sagsfordeling og modernisering af sagsbehandlingen⁴⁶. Projektet, der startede i 2017, forventedes afsluttet i september 2021, men er blevet ramt af forsinkelser som følge af covid-19-pandemien. Der er også planlagt nye lovgivningsmæssige foranstaltninger for yderligere at forbedre effektiviteten af programmet for Republikken Litauens 18. regering, navnlig med henblik på at fremme udenretslig tvistbilæggelse og overføre ikkejudicielle funktioner, der i øjeblikket varetages af domstole, til andre institutioner⁴⁷. Litauen er også aktiv med hensyn til at fremme og skabe incitamentter til at anvende alternative metoder til tvistbilæggelse⁴⁸.

II. RAMME FOR BEKÆMPELSE AF KORRUPTION

Justitsministeriet og den særlige efterforskningstjeneste (STT) koordinerer de forebyggende foranstaltninger mod korruption, og Republikken Litauens øverste officielle etiske kommission fører tilsyn med de institutionelle etiske standarder. STT har også til opgave at forberede og gennemføre visse forebyggende foranstaltninger til bekæmpelse af korruption. Kompetencen til at bekæmpe korruption er delt mellem flere myndigheder. STT har beføjelser til at afsløre og efterforske de alvorligste korruptionsrelaterede strafbare handlinger⁴⁹. Anklagemyndigheden forestår og koordinerer efterforskningen forud for retssagen. Inden for rammerne af det nationale korruptionsbekæmpelsesprogram 2015-2025 godkendte parlamentet den 4. november 2020 en ny handlingsplan for 2020-2022.

⁴⁰ ENCJ's bidrag til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 25-26.

⁴¹ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 7.

⁴² Rapport om retsstatsprincippet fra 2020, landekapitel om retsstatssituationen i Litauen, s. 5.

⁴³ Figur 6 og 7, EU's resultattavle for retslige anliggender for 2021.

⁴⁴ Figur 8 og 9, EU's resultattavle for retslige anliggender for 2021.

⁴⁵ Figur 13, 14 og 15, 2021, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2020.

⁴⁶ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 10.

⁴⁷ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 11.

⁴⁸ Figur 26, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2021.

⁴⁹ Andre efterforskningsmyndigheder er politiet, statens grænsepoliti, efterforskningstjenesten for finansiel kriminalitet og toldvæsenet, men deres kompetence er begrænset til lovovertrædelser begået af deres egne embedsmænd.

Opfattelsen blandt eksperter og virksomhedsledere er, at korruptionsniveauet i den offentlige sektor fortsat er relativt lavt. I Transparency Internationals korruptionsindeks for 2020 scorer Litauen 60/100 og ligger som nr. 11 i Den Europæiske Union og nr. 35 på verdensplan⁵⁰. Denne opfattelse har været forholdsvis stabil⁵¹ i de seneste fem år⁵².

Efterforskningen og retsforfølgningen af korruption er fortsat i forbindelse med en række korruptionssager på højt plan. I 2020 indledte STT 69 forundersøgelser, og 35 sager blev indbragt for en domstol⁵³. 60 korruptionsrelaterede sager blev afsluttet med bøde og 5 sager med fængselsstraf, mens 2 sager blev afsluttet med både fængsel og bøde⁵⁴. Derudover blev 6 sager om korruption på højt plan undersøgt eller indbragt for en domstol. En af dem, der blev indledt i 2016, involverede et parlamentsmedlem og var blevet suspenderet, da Parlamentet ikke imødekom anklagemyndighedens anmodning om ophævelse af medlemmets immunitet. Efter parlamentsvalget i december 2020 bemyndigede parlamentet anklagemyndigheden til at fortsætte efterforskningen, som er blevet genoptaget, og sagen er for nylig blevet indbragt for en domstol⁵⁵. De lovgivningsmæssige rammer for bekæmpelse af bestikkelse i udlandet er tilstrækkelige⁵⁶, samtidig med at gennemførelsen af internationale henstillinger om behovet for at øge bevidstheden om dette spørgsmål skal forbedres yderligere⁵⁷. I denne forbindelse anses de menneskelige og finansielle ressourcer, der står til rådighed for de retshåndhævende myndigheder, for at være tilstrækkelige til at udføre opgaverne, men myndighederne påpeger behovet for at øge antallet af retshåndhævelsesmedarbejdere⁵⁸.

Der blev vedtaget en ny handlingsplan, der skal ledsage det nationale korruptionsbekæmpelsesprogram. Den strategiske ramme for korruptionsbekæmpelse er fastlagt i det nationale korruptionsbekæmpelsesprogram 2015-2025⁵⁹ og gennemføres og koordineres af regeringen med støtte fra den særlige efterforskningstjeneste (STT). Programmet har en samlet tilgang til korruption med fokus på både den offentlige og den private sektor. Som det fremgår af STT's seneste evaluering, kræver opbygningen af et miljø, der er modstandsdygtigt over for korruptionsrisici i alle offentlige forvaltningsorganer, imidlertid en mere systematisk tilgang, og visse foranstaltninger⁶⁰ mangler stadig at blive

⁵⁰ Transparency International, Corruption Perceptions Index 2020 (2021), s. 2-3. Omfanget af opfattelsen af korruption kategoriseres som følger: lav (eksperters og virksomhedslederes opfattelse af korruption i den offentlige sektor ligger over 79) relativt lav (mellem 79-60), relativt høj (mellem 59-50), høj (under 50).

⁵¹ I 2015 var tallet 59, mens den i 2020 var 60. Pointtallet stiger/falder betydeligt, når den ændrer sig mere end 5 point forbedres/forringes (ændringer på 4-5 point) har været forholdsvis stabilt (ændringer på mellem 1-3 point) i de seneste fem år.

⁵² Data fra Eurobarometerundersøgelsen af den opfattede korruption blandt borgere og virksomheder fra sidste år ajourføres hvert andet år. Det seneste datasæt stammer fra Særlig Eurobarometerundersøgelse 502 (2020) og fra Flash Eurobarometer-undersøgelse 482 (2019).

⁵³ Ifølge Litauens input til rapporten om retsstatssituationen fra 2021 blev 27 sager afvist.

⁵⁴ STT indledte 52 forundersøgelser i 2018, mens der blev indledt 47 i 2019. Statistikker, der indgår i Litauens input til rapporten om retsstatssituationen fra 2021.

⁵⁵ Pressemeddelelse fra den særlige efterforskningstjeneste af 13. maj 2021 — <https://www.stt.lt/en/news/7481/in-the-court-a-criminal-case-of-petras-grazulis-a-member-of-the-seimas:3136>.

⁵⁶ Exporting corruption. Progress report 2020: Assessing enforcement of the OECD Anti-Bribery Convention s. 83.

⁵⁷ Implementing the OECD Anti-Bribery Convention, Phase 2 two-year follow-up report: Lithuania.

⁵⁸ Oplysninger modtaget i forbindelse med landebesøget.

⁵⁹ Nationalt program til bekæmpelse af korruption 2015-2025.

⁶⁰ Statusrapport om det nationale program til bekæmpelse af korruption 2015-2025, den særlige efterforskningstjeneste, 2020.

gennemført. Handlingsplanen for 2020-2022, som parlamentet vedtog i november 2020, har til formål at forbedre gennemførelsen af programmet. De planlagte foranstaltninger omfatter forbedring af den centrale valgkommissions informationssystem, revision af lobbyreglerne, styrkelse af retshåndhævelseskapaciteten til at afsløre korruptionssager, herunder gennem uddannelse og forebyggende foranstaltninger, og styrkelse af mekanismen til beskyttelse af whistleblowere. Ifølge planen skal der oprettes et nyt system til overvågning og vurdering af korruption i den offentlige sektor og til forbedring af bevidstheden om korruption⁶¹. Republikken Litauens særlige regeringskommission har til opgave at overvåge, kontrollere og koordinere bekæmpelsen af korruption⁶², mens STT spiller en central rolle i overvågningen af planens resultater⁶³. Litauen planlægger at udarbejde og vedtage en ny national dagsorden for korruptionsbekæmpelse (2022-2033) i 2021, der skal erstatte det nuværende nationale program til bekæmpelse af korruption⁶⁴. Endelig indviede republikkens præsident i december 2020 det nye integritetsakademi. Hovedformålet med det nyoprettede akademi er at samle eksperter og institutioner for at udveksle bedste praksis inden for forebyggelse af korruption og tilbyde specialiseret uddannelse i korruptionsbekæmpelse. I de første måneder af sin virksomhed arrangerede akademiet flere kurser for offentligt ansatte.

Lovgivningen om offentlige indkøb er blevet ændret for at forebygge risikoen for svig og korruption under covid-19-pandemien. Lovgivningen om offentlige indkøb blev tilpasset for at imødegå potentielle korruptionsproblemer i forbindelse med covid-19-pandemien. Den nye ændring trådte i kraft i juli 2020 og har til formål at forhindre, at tvivlsomme leverandører, der forsøger at udnytte nødsituationen, kan deltage i offentlige indkøb⁶⁵. Der henvises specifikt til internationale udbud, der anvender uanmeldte procedurer med forhandling, hvor de ordregivende myndigheder bør rådføre sig med flere andre nationale myndigheder, herunder STT, for at indhente så mange oplysninger som muligt om leverandøren⁶⁶. Efter vedtagelsen af den nationale handlingsplan for 2020-2022 er der blevet forelagt en ny ændring for Parlamentet med henblik på at fortsætte centraliseringen af procedurerne for offentlige indkøb⁶⁷.

Rammen for indberetning af aktiver for folkevalgte har nu en mere effektiv regulering. En ny ændring af loven om offentlige og private interesser i den offentlige tjeneste for valgte og udnævnte personer blev vedtaget i juli 2020⁶⁸. Den har til formål at forenkle processen for interesseerklæringer og præciserer alle de oplysninger, der er nødvendige for at registrere erklæringen, og som de valgte medlemmer skal afgive senest 30 dage efter valget. Den øverste etiske kommission er ansvarlig for at kontrollere erklæringerne, som også

⁶¹ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen 2021.

⁶² Ibid., punkt 5.

⁶³ Ibid., punkt 7.

⁶⁴ Med henblik herpå vil den særlige efterforsknings-tjeneste modtage støtte til udarbejdelsen af en ny strategi til bekæmpelse af korruption, en handlingsplan for dens gennemførelse og overvågnings- og rapporteringsværktøjer for at sikre effektiv gennemførelse og koordinering samt støtte til udvikling af en oplysningskampagne om strategien. Dette projekt modtager støtte gennem Europa-Kommissionens tekniske støtteinstrument.

⁶⁵ Den ændrede lov om offentlige kontrakter.

⁶⁶ Artikel 72, stk. 4, indeholder en liste over de oplysninger, der skal fremlægges, og fastsætter en frist på tre dage til at reagere.

⁶⁷ Den nye ændring af loven om offentlige kontrakter.

⁶⁸ Med ændringen af loven om offentlige og private interesser i den offentlige forvaltning ændrede man også lovens navn, så navnet nu er "lov om tilpasning af offentlige og private interesser".

offentliggøres⁶⁹. Den 4. januar 2021 blev det nye register over private interesser (PINREG) operationelt⁷⁰.

De ajourførte regler om lobbyvirksomhed har til formål at sikre større gennemsigtighed og mere offentlig omtale af møder mellem embedsmænd og lobbyister. Den nye ændrede lov om lobbyvirksomhed trådte i kraft i januar 2021⁷¹ og indeholder en ordning med krydserklæringer, hvor lobbyister, politikere og offentligt ansatte skal rapportere om deres møder i registret over lobbyister, som føres af den etiske kommission for højtstående embeder (Chief Official Ethics Commission — COEC). Ifølge den seneste COEC-årsberetning var 122 personer ved udgangen af 2020 registreret som lobbyister⁷², og der blev registreret 273 møder sammenlignet med 209 registrerede i 2019⁷³. STT har forelagt Parlamentet sin evaluering og sine henstillinger med henblik på at styrke den foreslåede ramme⁷⁴.

Gennemførelsen af svingdørs- og karensbestemmelserne fra juli 2020 er påbegyndt. Svingdørs- og karensperioden reguleres i lov om tilpasning af offentlige og private interesser⁷⁵, som fastsætter en etårig karensperiode⁷⁶. Desuden har COEC beføjelse til at fravige den generelle regel fra sag til sag⁷⁷. Siden lovændringen trådte i kraft i juli 2020, har COEC modtaget fire anmodninger om dispensation. I et tilfælde traf COEC ikke afgørelse, da der manglede oplysninger fra ansøgeren, mens der i de to andre tilfælde blev givet afslag på anmodningerne, og i det ene tilfælde blev anmodningen om undtagelse godkendt⁷⁸.

Selv om der findes en forordning om beskyttelse af whistleblowere, mangler der bevidsthed herom blandt borgerne. I 2020 blev 49 personer anerkendt som whistleblowere af anklagemyndigheden⁷⁹. I august 2020 blev der oprettet en særlig hotline hos anklagemyndigheden, og i løbet af fire måneder blev der gennemført 198 samtaler⁸⁰. På grundlag af oplysningerne fra denne kanal blev der indledt 16 forundersøgelser, og der blev gennemført 11 interne revisioner⁸¹. De vigtigste rapporterede fejl vedrører magtmisbrug, manglende opfyldelse af officielle pligter, korrupsion i forbindelse med offentlige indkøb, men også overtrædelse af covid-19-relaterede foranstaltninger⁸². For at fremme brugen af hotlinen og støtte andre myndigheder i forbindelse med oprettelsen af deres egne

⁶⁹ Ibid., artikel 22.

⁷⁰ Formålet med denne nye IT-løsning er at forbedre interesseerklæringens kvalitet ved at forbinde mere end 10 nationale myndigheder. Erklæringen vil automatisk blive udfyldt med oplysninger, der er lagret i nationale registre og informationssystemer, og den pågældende vil modtage en påmindelse pr. e-mail om udfyldelse af erklæringen. COEC's årsberetning for 2020.

⁷¹ Lov om lobbyvirksomhed.

⁷² Data fra COEC's årsberetning for 2020, som indeholder tallene fra 2019.

⁷³ COEC's årsberetning for 2020.

⁷⁴ STT's bidrag til loven om lobbyvirksomhed.

⁷⁵ Loven om tilpasning af offentlige og private interesser med de seneste ændringer trådte i kraft i juli 2020.

⁷⁶ Artikel 15 og 17 i loven om offentlige og private interesser i den offentlige tjeneste.

⁷⁷ Artikel 18, idem.

⁷⁸ COEC's årsberetning for 2020, s. 20.

⁷⁹ Ifølge de statistikker, som anklagemyndigheden har fremsendt skriftligt, blev der truffet 86 afgørelser, og 49 personer blev anerkendt som whistleblowere, mens 37 personer ikke blev anerkendt.

⁸⁰ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 13.

⁸¹ Ibid.

⁸² Ibid.

indberetningskanaler tilrettelægger anklagemyndigheden bevidstgørelseskurser for offentlige og private enheder⁸³.

Der blev fremsat anbefalinger og retningslinjer med henblik på at forbedre gennemsigtigheden og mindske risikoen for korrupsion i forbindelse med gennemførelsen af covid-19-planen for økonomisk nødhjælp. Efter covid-19-udbruddet godkendte regeringen en plan på 5 mia. EUR til støtte for økonomien og begrænsning af pandemiens spredning. STT har overvåget gennemførelsen af støtteplanen. I den forbindelse fremsatte STT en række henstillinger og dokumenter, der havde til formål at sikre gennemsigtighed og mindske risikoen for korrupsion⁸⁴. En enkelt onlineplatform til offentliggørelse af oplysninger om gennemførelsen af covid-19-planen blev foreslået af STT, men er ikke blevet gennemført⁸⁵. Ikke desto mindre fandt myndighederne⁸⁶, at mængden af oplysninger, der offentliggøres af de relevante institutioner, er tilstrækkelig til at informere borgerne korrekt⁸⁷. STT har vurderet en række retlige foranstaltninger, der er vedtaget for at begrænse virkningen⁸⁸.

III. MEDIEPLURALISME OG MEDIEFRIHED

I Litauen er de retlige rammer for mediepluralisme og mediefrihed baseret på forfatningsmæssige sikkerhedsforanstaltninger og sektorspecifik lovgivning. Forfatningen forbyder censur og monopolisering af medierne og garanterer ytringsfrihed og informationsfrihed. Loven om informationsformidling til offentligheden er den vigtigste medielov. Der er vedtaget lovgivning til gennemførelse af direktivet om audiovisuelle medietjenester⁸⁹. De institutionelle rammer består af den litauiske radio- og tv-kommission (LRTK), inspektoratet for journalistisk etik og den etiske sammenslutning for offentlig information⁹⁰.

Der er ikke sket nogen væsentlige ændringer i de retlige rammer for tilsynsmyndigheden for audiovisuelle medietjenester. LRTK's finansielle og menneskelige ressourcer har været stabile og anses for tilstrækkelige, især fordi dens budget finansieres af gebyrer, der opkræves hos markedsaktørerne⁹¹. LRTK har foreslået parlamentet at forlænge

⁸³ Oplysninger modtaget skriftligt af anklagemyndigheden.

⁸⁴ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen 2021. En af dem var en brochure om gennemsigtighed, der blev udgivet i april 2020, og som var rettet mod statslige myndigheder, der arbejder med gennemførelsen af handlingsplanen for 2020-2022. STT traf også foranstaltninger til at mindske risikoen for korrupsion på både centralt og lokalt plan.

⁸⁵ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 16.

⁸⁶ Oplysninger modtaget fra STT i forbindelse med landebesøget i Litauen.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ De vigtigste vurderinger er: 2021-01-15 Konklusion på vurderingen af korrupsionsbekæmpelse vedrørende vaccinationsprocedurerne mod covid-19 nr. 4-01-295, Konklusion på vurderingen af korrupsionsbekæmpelse "om udkastet til forordning om foranstaltningen "erhvervsstøttefonden" som følge af covid-19" (23/07/2020, nr. 4-01-5781), Konklusion på vurderingen af bekæmpelse af korrupsion "Med hensyn til prioritet nr. 3 i det operationelle program for investeringer under Den Europæiske Unions fonde for 2014-2020 "Fremme af små og mellemstore virksomheders konkurrenceevne", foranstaltning nr. 03.3.1-LVPA-T-859 "Regulering af finansieringsvilkårene for covid-19-produkter" "LT-projekter" (2020-11-18, nr. 4-01-9466).

⁸⁹ Den fuldstændige gennemførelse af direktivet om audiovisuelle medietjenester blev meddelt Kommissionen den 27. januar 2021.

⁹⁰ Litauen er nr. 28 i Journalister uden Grænsers pressefrihedsindeks for 2021 (nr. 14 blandt EU-medlemsstaterne), hvilket er den samme position som sidste år, men flere pladser højere end for fem år siden. Jf. <https://rsf.org/en/lithuania>.

⁹¹ Oplysninger modtaget i forbindelse med landebesøget.

medlemmernes mandat fra fire til fem år og ændre sit navn til "den nationale mediekommision"⁹². Observatoriet for mediepluralisme (MPM 2021) melder om en meget lav risiko for mediemyndighedens uafhængighed og effektivitet⁹³.

Der foregår en debat om effektiviteten og upartiskheden af selvregulerende medieorganer. Litauens offentlige radio- og tv-selskab "Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija" (LRT) foreslog en ændring af loven om levering af oplysninger til offentligheden, således at det ikke længere skal være under tilsyn af den etiske kommission for offentlig information, der er et beslutningstagende organ under den etiske sammenslutning for offentlig information, på grund af indførelsen af den etiske controllerfunktion i selve LRT. Dette førte til offentlige drøftelser om effektiviteten og upartiskheden i den etiske kommission for offentlig information, den sammensætning⁹⁴ og om, i hvilket omfang selvregulering bør være foreskrevet ved lov⁹⁵.

For at øge gennemsigtigheden i medieejerskab er kulturministeriet ved at oprette en offentligt tilgængelig database over producenter og formidlere af offentlig information i overensstemmelse med loven om information til offentligheden og strategiske retningslinjer for politikken for offentlig information 2019-2022⁹⁶. Systemet, kaldet "VIRSI", vil offentliggøre oplysninger om medieejere, herunder endelige reelle ejere, og, lidt efter lidt, omfanget af reklameindtægter fra offentlige organer. For at sikre, at oplysningerne i VIRSI er ajourførte, vil de blive synkroniseret med andre statslige informationssystemer og registre, og de vil omfatte relevante realtidsdata. Systemet vil blive lanceret i løbet af 2021⁹⁷. Ifølge MPM 2021 er gennemsigtighed i medieejerskab forbundet med mellemlig risiko⁹⁸. Koncentrationen inden for nyhedsmedier er høj, især fordi et lille antal virksomheder ejer de fleste nyhedsmedieforetagender på tværs af forskellige sektorer⁹⁹.

De litauiske myndigheder har truffet adskillige foranstaltninger for at afbøde covid-19-pandemiens indvirkning på medieforetagender. Pandemien førte til et fald i mediernes reklameindtægter, og to lokale aviser skulle indstille deres aktiviteter. Private medier reducerede antallet af undersøgende projekter. De mediespecifikke støtteforanstaltninger, som de litauiske myndigheder har indført, omfattede dækning af omkostningerne ved postudbringning, udsættelse af omkostningerne til tv- og radiotransmissionsfaciliteter og -tjenester og sikring af, at journalister kan rejse rundt i landet, mens rejserestriktionerne gjaldt. Forskellige ministerier har også købt medieplads til offentlige informationskampagner om covid-19-pandemien¹⁰⁰. Regeringen planlægger en omfattende revision af sin mediepolitik i

⁹² Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 22.

⁹³ 2021 Observatoriet for mediepluralisme, landerapport for Litauen, s. 10.

⁹⁴ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 22.

⁹⁵ Ifølge MPM 2021 er den redaktionelle autonomi i høj grad truet, da loven ikke indeholder lovgivningsmæssige beskyttelsesforanstaltninger til sikring af redaktionel autonomi, og idet selvregulerende foranstaltninger ofte ikke gennemføres effektivt. Jf. 2021 Observatoriet for mediepluralisme, landerapport for Litauen, s. 14.

⁹⁶ I rapporten om retsstatssituationen fra 2020 påpegede man bekymring over tilgængeligheden af oplysninger om medieejerskab, eftersom offentlige oplysninger om medieejerskab i praksis ofte var begrænsede eller forældede.

⁹⁷ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 23.

⁹⁸ 2021 Observatoriet for mediepluralisme, landerapport for Litauen, s. 11.

⁹⁹ 2021 Observatoriet for mediepluralisme, landerapport for Litauen, s. 12.

¹⁰⁰ Oplysninger modtaget i forbindelse med landebesøget.

2022. Opfølgingsforanstaltningerne vil omfatte en bæredygtig mediefinansieringsmodel inden 2023 og forbedring af mediekendskabet inden 2024¹⁰¹¹⁰².

Rammerne for adgang til oplysninger er gradvist blevet bedre i Litauen. I henhold til ændringerne af loven om formidling af oplysninger til offentligheden, som trådte i kraft den 1. juli 2021, har journalister ret til fri adgang til oplysninger i ejendomsregistret og registre over virksomheder og organisationer. Nogle interessenter hævder, at det stadig er ret besværligt at få adgang til informationsprocedurer. Det gælder især, at nogle offentlige organer, navnlig kommuner, har påberåbt sig databeskyttelsesreglerne for uretmæssigt at begrænse adgangen til oplysninger¹⁰³.

Det professionelle miljø for journalister er fortsat sikkert. Siden rapporten om retsstatssituationen fra 2020 er der ikke blevet offentliggjort nye indberetninger for Litauen på Europarådets platform til fremme af journalisters beskyttelse af journalistik og journalisters sikkerhed¹⁰⁴ eller platformen for mediefrihed¹⁰⁵. Den nye regering ønsker med sit program at styrke rammerne for beskyttelse af journalister mod forfølgelse på grund af kritisk journalistik¹⁰⁶.

IV. ANDRE INSTITUTIONELLE SPØRGSMÅL VEDRØRENDE DEN DEMOKRATISKE KONTROL OG BALANCE

Litauen er en repræsentativ demokratisk republik med en direkte valgt præsident, et etkammerparlament (Seimas) og en forfatningsdomstol med ansvar for den forfatningsmæssige prøvelse af love. Lovgivningsinitiativretten kan gøres gældende af parlamentet, præsidenten, regeringen og en gruppe på mindst 50 000 borgere. Parlamentets ombudsmand har til opgave at beskytte og fremme menneskerettighederne og frihedsrettighederne.

Et projekt, der har til formål at forbedre kvaliteten af lovgivningen, er under udarbejdelse. Justitsministeriet planlægger at foretage en analyse for at identificere mangler i lovgivningsprocessen og anvendelsen af lovgivningen og udarbejde metodologiske anbefalinger til institutionerne med henblik på at forbedre lovgivningens kvalitet og lovgivningsprocessen¹⁰⁷. Projektet omfatter initiativer vedrørende vurdering af virkningen af lovgivning, inklusiv offentlig høring, efterfølgende evaluering af virkningen af eksisterende lovgivning samt deregulering og afbureaukratisering. Sidstnævnte initiativer vil navnlig omfatte revision af eksisterende lovgivning og udvikling af metodologisk vejledning om systematiske revisioner med henblik på at afskaffe forældet eller uforholdsmæssig regulering, mindske de administrative og reguleringsmæssige byrder og systematisere reguleringsmæssige bestemmelser og relaterede forordninger.

¹⁰¹ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 23.

¹⁰² Program for Republikken Litauens 18. regering.

¹⁰³ Oplysninger modtaget i forbindelse med landebesøget. I en sag for nylig mellem journalisternes fagforening og sundhedsministeriet fastslog retten, at ministeriet ikke kunne påberåbe sig databeskyttelsesreglerne for at begrænse adgangen til oplysninger.

¹⁰⁴ Europarådet, platform for fremme af beskyttelse af journalistik og journalisters sikkerhed, Litauen.

¹⁰⁵ Kortlægning af mediefrihed, Litauens landeprofil.

¹⁰⁶ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 23.

¹⁰⁷ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 24. Projektet indgår i regeringsprogrammet, der blev fremlagt den 11. december 2020.

De hasteforanstaltninger, der er indført i forbindelse med covid-19-pandemien, gælder fortsat. Selv om der ikke blev erklæret undtagelsestilstand som fastsat i forfatningen og specificeret i loven om undtagelsestilstand, erklærede den udøvende magt en landsdækkende nødsituation i henhold til loven om civilbeskyttelse og indførte en landsdækkende karantæne i henhold til loven om forebyggelse af og kontrol med smitsomme sygdomme hos mennesker. Indførelsen af disse ordninger henhører under regeringens beføjelser¹⁰⁸ og kræver ikke parlamentets godkendelse. I karantæneperioden blev parlamentets arbejde ikke suspenderet, selv om nogle mødeperioder blev udsat. Siden januar 2021 har ændringer til parlamentets forretningsorden gjort det muligt at afvikle møderne på afstand. En retslig klage over karantæneforanstaltningerne, der anfægtede den udøvende magts kompetence til at indføre sådanne foranstaltninger, blev afvist af en domstol i første instans¹⁰⁹. Selv om der blev indgivet flere appeller mod karantæneforanstaltninger ved forfatningsdomstolen, blev ingen af dem antaget til realitetsbehandling. I november 2020 fremlagde de to parlamentariske ombudsmænd¹¹⁰ en rapport med en vurdering af overholdelsen af de grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder i forbindelse med de hasteforanstaltninger, der blev indført i marts 2020. I denne rapport udtrykte man bekymring over foranstaltninger til tvungen isolation af personer, der vender tilbage fra udlandet, og respekt for retten til sundhedspleje til en overkommelig pris samt sikring af den højeste standard for sundhedsbeskyttelse i karantæneperioden.

Den nye lov om udvikling af ikke-statslige organisationer (NGO'er) trådte i kraft i 2020.

I henhold til den nye lov skal oplysninger om juridiske enheder, der betragtes som NGO'er i overensstemmelse med definitionen i loven, samles i registret over juridiske enheder og gøres offentligt tilgængelige¹¹¹. Disse oplysninger vil tjene som grundlag for indsamling af data om NGO'er, som regeringen vil anvende til at træffe beslutninger på et velinformeret grundlag. Med den nye lov blev der også oprettet en NGO-fond, der har til formål at yde holdbar institutionel støtte til NGO'er. Civilsamfundet anses stadig for at være et frit område¹¹², og selv om civilsamfundsorganisationernes arbejde blev påvirket af de covid-19-relaterede nødforanstaltninger, der blev indført i landet, ydede de litauiske myndigheder økonomisk bistand¹¹³, hvilket gav NGO'er mulighed for at fortsætte deres aktiviteter. Det var første gang, sådanne støtteforanstaltninger blev gennemført for NGO'er, idet sådanne foranstaltninger tidligere kun var tilgængelige for virksomheder.

Der er ved at blive udviklet en række initiativer til forbedring af den juridiske uddannelse.

For at fremme kendskabet til forfatningsmæssige rettigheder arrangerer justitsministeriet en årlig generel kampagne for vurdering af juridisk viden, som er åben for alle borgere uden akademisk juridisk baggrund. I 2020 testede man ved hjælp af indholdet af prøven kendskabet til forfatningen på grundlag af praktiske situationer. Desuden lancerede

¹⁰⁸ Parlamentet har kompetence til at erklære, at der er tale om en offentlig krisesituation, hvilket giver mulighed for mere vidtgående restriktioner.

¹⁰⁹ I skrivende stund er afgørelsen endnu ikke endelig.

¹¹⁰ Der er to parlamentariske ombudsmænd, der har ansvaret for at undersøge klager over aktiviteter, der udføres af embedsmænd fra statslige institutioner og agenturer, og som har ansvaret for at undersøge klager over aktiviteter, der udføres af tjenestemænd i kommunale institutioner og agenturer.

¹¹¹ Lov nr. XIII-2626 af 5. december 2019.

¹¹² Bedømmelse foretaget af CIVICUS, Litauen. Bedømmelserne, som udgør en skala med fem kategorier, er: åben, indsnævret, obstrueret, undertrykt og lukket.

¹¹³ Den 3. juni 2020 indførte social- og arbejdsministeriet en tilskudsforanstaltning på 2 mio. EUR til NGO'er, hvilket gav mulighed for et tilskud på op til 5 000 EUR pr. NGO, og det blev senere forhøjet til 10 000 EUR. Tilskuddet havde i princippet til formål at sikre kontinuiteten i de sociale ydelser.

man i oktober 2020 et spil i form af en mobil-app, "Jeg kender mine rettigheder", som har til formål at fremme viden om juridiske emner, herunder notarer og fogeder, strafferetligt og administrativt ansvar samt forfatningen. Regeringen har også til hensigt at integrere uddannelse i jura og bekæmpelse af korruption i de almene uddannelsesprogrammer¹¹⁴.

¹¹⁴ Input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021, s. 26.

Bilag I: Liste over kilder i alfabetisk rækkefølge*

* Listen over modtagne bidrag i forbindelse med høringen vedrørende rapporten om retsstatssituationen for 2021 findes på <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation>.

CIVICUS (2021), Monitor tracking civil space — Lithuania ([CIVICUS — Tracking conditions for citizens action](#)).

COEC's årsberetning for 2020. (https://vtek.lt/wp-content/uploads/2021/03/Ataskaita_2020_internetui.pdf)

Den litauiske forfatningsdomstol, erklæring af 16. juni 2020 ([erklæring fra forfatningsdomstolen — Republikken Litauens forfatningsdomstol \(lrkt.lt\)](#))

Den litauiske regering (2015), Litauens nationale korruptionsbekæmpelsesprogram 2015-2025 (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct>).

Den litauiske regering (2020), program for Republikken Litauens 18. regering.

Den litauiske regering (2021), input fra Litauen til rapporten om retsstatssituationen fra 2021.

Det Europæiske Forskningsråd (2021), pressemeddelelse af 13. januar 2021.

Det Europæiske Netværk af Domstolsadministrationer (2021), Contribution from the European Network of Councils for the Judiciary for the 2021 Rule of Law Report.

Europa-Kommissionen (2019), Flash Eurobarometer-undersøgelse 482: *Virksomhedernes holdning til korruption i EU*.

Europa-Kommissionen (2020), 2020-rapport om retsstatsprincippet, landekapitel om retsstatssituationen i Litauen ([lt_rol_country_chapter.pdf \(europa.eu\)](#)).

Europa-Kommissionen (2020), Særlig Eurobarometerundersøgelse 502: Korruption.

Europa-Kommissionen (2021), EU's resultattavle for retsområdet.

Europarådet: Ministerkomitéen (2010), *Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities* (<https://rm.coe.int/cmrec-2010-12-on-independence-efficiency-responsibilities-of-judges/16809f007d>).

Europarådet: Ministerkomitéen (2021), *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the efficiency and the effectiveness of legal aid schemes in the areas of civil and administrative law*.

Europarådet: Venedigkommissionen (2013), *Opinion on the Draft Amendments to three Constitutional Provisions relating to the Constitutional Court, the Supreme State Prosecutor and the Judicial Council of Montenegro endorsed by the Venice Commission at its 96th Plenary Session* (CDL-AD(2013)028).

Europarådet: Venedigkommissionen (2014), *Opinion on the Draft Law on the Constitutional Court of Montenegro, adopted by the Venice Commission at its 100th Plenary Session* (CDL-AD(2014)033).

Journalister uden Grænser (2021), det internationale pressefrihedsindeks — rapport om Litauen.

Kortlægning af mediefrihed (2021), Litauens landeprofil (<https://www.mappingmediafreedom.org/country-profiles/lithuania/>).

Observatoriet for mediepluralisme (2021), rapport om Litauen.

Rådet for Advokatsamfund i Den Europæiske Union (2018), Recommendations on legal aid, punkt III.1; *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the efficiency and the effectiveness of legal aid schemes in the areas of civil and administrative law*.

Rådet for Advokatsamfund i Den Europæiske Union (2021), Contribution from the Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE) for the 2021 Rule of Law Report.

STT (2020), brochure om gennemsigtighed (<https://www.stt.lt/naujienos/7464>).

STT (2020), Progress report of National Anti-Corruption Programme 2015-2025 (<https://www.stt.lt/doclib/iwlpfjmqm2krucnq2u28zyguhkhv7ddy>).

STT-bidrag til loven om lobbyvirksomhed (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/en/TAK/>)

Transparency International (2020), *Exporting corruption. Progress report 2020: Vurdering af håndhævelsen af OECD's konvention om bekæmpelse af bestikkelse* ([2020_Report-Full_Exporting-Corruption_EN.pdf \(transparencycdn.org\)](#))

Transparency International (2021), *Corruption Perceptions Index 2020*.

Bilag II Landebesøg i Litauen

Kommissionens tjenestegrene afholdt virtuelle møder i marts og april 2021 med:

- Advokatsamfundet
- COEC
- Den nationale domstolsforvaltning
- Den nationale NGO-koalition
- Den særlige efterforskningstjeneste
- Den øverste domstol
- Forfatningsdomstolen
- Freedom House
- Judicial Council
- Justitsministeriet
- Kontoret for Seimas' ombudsmand
- Litauens Journalistforbund
- Mediemyndigheden — Litauens radio- og tv-kommission
- Offentlig indkøbstjeneste
- Rigsadvokaten
- Sammenslutningen for offentlig informationsetik
- Transparency International Lithuania
- Udenrigsministeriet

* Kommissionen holdt endvidere en række horisontale møder med følgende organisationer:

- Amnesty International
- Center for Reproductive Rights
- CIVICUS
- Civil Liberties Union for Europe
- Civil Society Europe
- Conference of European Churches
- EuroCommerce
- European Center for Not-for-Profit Law
- European Centre for Press and Media Freedom
- European Civic Forum
- European Federation of Journalists
- European Partnership for Democracy
- European Youth Forum
- Front-Line Defenders
- Human Rights House Foundation
- Human Rights Watch
- ILGA-Europe
- International Commission of Jurists
- International Federation for Human Rights
- International Planned Parenthood Federation European Network (IPPF EN)
- International Press Institute
- Netherlands Helsinki Committee
- Open Society European Policy Institute
- Philanthropy Advocacy
- Protection International

- Reporters without Borders
- Transparency International EU.